

Садоўская А. Л. Беларуская этналінгвістыка ў кантэксце славістыкі // Працы кафедры сучаснай беларускай мовы. Вып. 3 / Пад рэд. А.Я.Міхневіча. – Мн.: РІВШ, 2004. – С. 94 – 102.

Этналінгвістыка, якая сфарміравалася як лінгвістычны напрамак у пачатку XX стагоддзя ў ЗША (работы Ф. Боаса, Э. Сепіра, Б. Уорфа), атрымала сваё “другое дыханне” ў канцы XX стагоддзя і нанава вызначае свой статус.

Актыўны стан сучаснай этналінгвістыкі, як пераканана сцвярджае прафесар А.Я. Міхневіч, вызначаецца фактарамі і знешнімі, і ўнутранымі. “Унутраныя фактары звязаны з тым, што нацыя, этнас служаць “натуральнай і адзінай перадумовай, унутры якой мы ўпершыню можам выходзіць да універсальнасці чалавечай душы і чалавечага розуму” (М.К. Мамардашвілі). Да знешніх, сацыяльных фактараў могуць быць аднесены дастаткова розныя з’явы, але так ці інакш звязаныя з пільнай увагай да чалавека, этнасу, нацыі: філасофскія пошукі ў галіне “чалавеказнаўства”, абвостраная ўвага да “аўтэнтчнага фальклору”, арыентаванага на штодзённае жыццё, а не на “мастацкую самадзейнасць”, супраціўленне працэсам глабалізацыі, што вядуць у сваім негатыўным праяўленні да нівеліроўкі этнакультурных адрозненняў, нарэшце, жывучасць саміх этнічных утварэнняў” [Міхневич 2001, 9].

У сярэдзіне 70-х гадоў этналінгвістычныя даследаванні былі пачаты ў Інстытуце славяназнаўства і балканістыкі ў Маскве. Тэарэтычныя палажэнні, задачы і метады сучаснай славянскай этналінгвістыкі як комплекснай дысцыпліны, што вывучае мову ў кантэксце культуры і традыцыйную духоўную культуру праз прызму мовы сфармуляваны ў працах М.І. Талстога [гл., напр.: Толстой 1995], С.М. Талстой [гл.: Толстая 1995, 1996 і інш.]. На думку названых даследчыкаў, этналінгвістыка ў межах славістыкі стала прынцыпова новым напрамкам. Яна адрозніваецца ад раманскай этналінгвістыкі, “арганічна ўпісанай у лінгвістычную геаграфію”, а таксама ад амерыканскай, “звязанай з традыцыямі даследавання прымітыўных культур і моў амерыканскіх індзейцаў”. Славянская этналінгвістыка развівае ідэі В. фон Гумбальта, А.А. Патабні і інш., сфарміравалася яна “на сумежжы мовазнаўства, міфалогіі, фалькларыстыкі, этнаграфіі як комплексная дысцыпліна” і выкарыстоўвае разнастайныя метады даследавання, “пачынаючы ад метадаў лінгвістычнай геаграфіі, рэканструкцыі моў, семантыкі і сінтаксісу, аж да паняццяў і метадаў лінгвістычнай прагматыкі, тэорыі маўленчых актаў і кагнітыўнай лінгвістыкі” [Толстая 1995, 488-489]. “Менавіта ад лінгвістыкі, – як сцвярджае С.М. Талстая, – зыходзяць галоўныя імпульсы семантычнага, функцыянальнага і камунікатыўнага падыходаў да культуры, што сталі прадуктыўнымі ў шматлікіх галінах гуманітарнай навукі” [Толстая 1995, 37].

Тое, як ажыццяўляюцца на практыцы тэарэтычныя прынцыпы і падыходы, сфармуляваныя М.І. Талстым і С.М. Талстой, ілюструюць шматлікія выданні

маскоўскай этналінгвістычнай школы, напрыклад: першы том этналінгвістычнага слоўніка “Славянские древности”, энцыклапедычны слоўнік “Славянская мифология”; зборнік “Этнолингвистика текста: Семиотика малых форм фольклора” (1988); зборнікі серыі “Славянский и балканский фольклор”, зборнікі-штогоднікі серыі “Балто-славянские исследования”, зборнік “Славянское и балканское языкознание. Проблемы лексики и семантики. Слово в контексте культуры” (1998), у які ўключаны працы па лексіцы, звязанай з традыцыйнай народнай культурай славян, лексіцы і фразеалогіі ў параўнальна-гістарычным аспекце і інш., зборнік “Славянские этюды...” (1999), двухтомны зборнік “Исследования в области балто-славянской культуры: Загадка как текст”, прысвечаны разгляду генезісу, структуры і мовы загадкі і яе суадносін з прыказкай, замовай і іншымі відамі парэмій, даследаванню прагматычных аспектаў гэтага жанра, двухтомны зборнік “Балканские чтения” (1: Образ мира в слове и ритуале, 1992; 2: Символический язык традиционной культуры, 1993), манаграфія О.В. Бяловой “Славянский бестиарий. Словарь названий и символики”, якая ўяўляе сабой першы вопыт слоўнікага зводу, пабудаванага на матэрыяле помнікаў усходне- і паўднёvasлавянскай пісьменнасці XII-XVII стст., што аб’ядноўвае слоўнік назваў і слоўнік сімволікі жывёл; даследаванні Л.Н. Вінаградавай, Вяч.Ус. Іванава, У.М. Топарава, а таксама шматлікія публікацыі ў перыядычных выданнях, найперш ў часопісе “Живая старина” і інш. Вывучэнню чалавечай культуры праз прызму мовы, міфалогіі і этнаграфіі прысвечаны шэраг манаграфій М.М. Макоўскага.

Цікавыя і карысныя выданні выходзяць у Курску, дзе пад кіраўніцтвам прафесара А.Т. Храленкі па-ранейшаму выдуча актывныя даследаванні ў галіне лінгвафалькларыстыкі: напр., зб. “Исследования по лингвофольклористике”; манаграфія Л.Ю. Гусева “Птицы русского фольклора (лингвистические исследования)”, абароненая аўтарам ў якасці кандыдацкай дысертацыі пад назвай “Орнитонимы в фольклорном тексте”; манаграфія В.А. Пятрэнка “Этнический менталитет и язык фольклора”. Цікавымі ўяўляюцца і шматлікія артыкулы па названай праблематыцы Курскага універсітэта. Руская тапанімія ў этналінгвістычным аспекце даследуецца ў доктарскай працы Е.Л. Беразовіч. Метады лінгвістыкі, фалькларыстыкі і этнамузыказнаўства сінтэзуе манаграфія С.Е. Нікіцінай “Устная народная культура и языковое сознание”.

Вельмі блізкая да маскоўскай этналінгвістычнай школы па сваіх тэарэтычных устаноўках польская этналінгвістыка, тэарэтычным, метадычным і арганізацыйным цэнтрам якой стаў калектыў пад кіраўніцтвам Е. Бартмінскага і Люблінскі універсітэт, дзе з 1998 года выходзіць штогоднік “Этналінгвістыка”. Быў праведзены шэраг канферэнцый і сімпозіумаў, прысвечаных агульным і прыватным пытанням і аспектам вывучэння народнай культуры: “Моўны вобраз свету”, “Вусны тэкст”, “Паняцце стэрэатыпа ў мове і культуры”, “Канатацыя”, “Дэфініцыя”, “Фальклор – сасгum – рэлігія” і інш. Па матэрыялах гэтых канферэнцый выдадзены тэматычныя зборнікі, якія склалі цэлую бібліятэку

этнолінгвістычнай літаратуры. У шырокім грамадскім і культурным кантэксце мова разглядаецца і ў такіх навуковых працах, як “Пра мову фальклору” Е. Бартмінскага (1973), “Працэсы мадэрнізацыі ў мове польскага вершаванага фальклору” Я. Адамоўскага (1982), “Сімволіка сутачнага цыкла” Г. Бжазоўскай-Крайкі (1994) і “Польскі народны соннік” С. Небжэгоўскай (1995). Цэнтрам увагі аўтараў пералічаных манаграфій стала перш за ўсё мова фальклору ў яе фанетычным, марфалагічным і лексічным аспектах, далей – семантыка і тэксталогія, пытанні пра сімвалічнае значэнне і ролю мовы ў фарміраванні карціны свету. Праграмнай рэалізацыяй пералічаных даследчых праблем, асабліва рэканструкцыі народнай моўнай карціны свету і чалавека, стаў “Слоўнік народных стэрэатыпаў і сімвалаў” польскай культуры, першы том якога выйшаў з друку ў Любліне ў выдавецтве М. Кюры-Складоўскай восенню 1996 года.

Як адзначае Е. Бартмінскі, у адрозненне ад слоўніка “Славянские древности”, у назве якога акцэнтаваны гістарызм як вызначальная рыса маскоўскай этналінгвістычнай школы (сучасныя палявыя даныя прысутнічаюць у гэтым слоўніку выбарачна, як “живая старина”), люблінскі этналінгвістычны слоўнік не ўтрымлівае ў сваёй назве часавых межаў і побач з данымі, што датычацца мінулага і ўзятымі з навуковых прац XIX-XX стагоддзяў, ён улічвае і даныя сённяшняга дня, сабраныя ў час фальклорных экспедыцый [Бартмінскі 2001, 20].

На думку польскіх навукоўцаў, этналінгвістычнае даследаванне ўвогуле без уліку як дыяхранічнага, так і сінхранічнага планаў папросту немагчымае [Lozowski 1999, 25-50]. Таму яны мэтанакіравана арыентуюцца на пашырэнне даследчага кола этналінгвістыкі (ад гістарычнага да сучаснага), што з’яўляецца па сутнасці зваротам да яе зыходных канцэпцый: падчас свайго фарміравання ў пачатку XX стагоддзя ў ЗША (работы Ф. Боаса, Э. Сепіра, Б. Уорфа) этналінгвістыка атрымала якраз апісальную, сінхранічную арыентацыю, бо прадметам яе вывучэння былі індзейскія мовы, якія не мелі сваёй пісьмовай гісторыі і рэальна існавалі толькі ў вуснай форме.

Як канстатуе цытаваная даследчыца, “зыходам у свет люблінскага тома і першага тома маскоўскага слоўніка “Славянские древности” этналінгвістычная лексікаграфія становіцца самастойным кірункам славістыкі, які рэпрэзентуе інтэгральны падыход да мовы і культуры” [Толстая 1997, 53].

Акрамя несумненнага практычнага прагрэсу (накаплення і ўвядзення ў навуковую практыку вялікай колькасці новых фактаў), у апошнія гады з’явіліся і новыя вопыты тэарэтычнага асэнсавання прынцыпаў, задач і метадаў этналінгвістыкі. З’явіліся дапаможнікі А.С. Герда “Введение в этнолингвистику” (1995), М.М. Капыленкі “Основы этнолингвистики” (1995), выйшла манаграфія польскага аўтара Я. Анусевіча “Культуралагічная лінгвістыка. Агляд праблематыкі” (1994), у якой разглядаюцца галоўным чынам праблемы культурнай семантыкі і прагматыкі. Заслугоўвае ўвагі таксама вроцлаўская серыя “Мова і культура”, у якой выдадзена ўжо звыш дзесяці зборнікаў па розных праблемах і аспектах гэтай вялікай тэмы.

Яшчэ адным цэнтрам этналінгвістыкі ў апошнія стагоддзі стала Сербія, дзе выдадзены кнігі Л. Радзянковіча “Замоўная традыцыя паўднёвых славян” (1996) і “Сімвалічная мова народнай магії паўднёвых славян” (1996), выходзіць рэдагуемы ім жа часопіс “Расковнік”, новае бялградскае выданне пад рэдакцыяй фалькларыста Д. Айдачыча “Коды славянскіх культур” (1996-1997), кніга Б. Сікіміч “Этымалогія і малыя фальклорныя формы” (1996) і інш.

Праца ў этналінгвістычным кірунку вядзецца ў Румыніі. Побач з тэрмінам “этналінгвістыка” ў спецыяльнай румынскай літаратуры выкарыстоўваецца тэрмін “лінгвістычная этнаграфія”. Яшчэ ў перыяд станаўлення дзвюх навук (лінгвістыкі і этнаграфіі), у апошняй чвэрці мінулага стагоддзя, румынскі даследчык традыцыйнай культуры Б. Петрычэйку Хашдэу зыходзіў з гіпотэзы пра тое, што “фальклорная творчасць – прадукт пэўнага менталітэту на пэўнай гістарычнай ступені развіцця” [Михаил 1989, 176-177]. З перадумовы, што “тры дысцыпліны – мовазнаўства, этнаграфія і фальклор – непадзельныя, калі патрэбна атрымаць поўную карціну жыцця народа” [Михаил 1989, 179], зыходзіў і Т. Папахаджы, а таксама буйны румынскі даследчык духоўнай культуры і гісторык рэлігій М. Эліадэ. З 1970 года ў бухарэсцкім Інстытуце даследаванняў Паўднёва-Усходняй Еўропы пачалася праца над вывучэннем матэрыяльнай культуры ў параўнальным этналінгвістычным плане.

Этналінгвістычныя даследаванні шырока прадстаўлены і на Беларусі. Патрэбна заўважыць, што вартасць комплекснага падыходу да вывучэння духоўнай спадчыны беларусаў, які аб’ядноўвае ў адной “звязцы” этнаграфію, фальклор і мовазнаўства, адзначалася беларускімі даследчыкамі яшчэ на сумежжы XIX-XX стагоддзяў. Побач з матэрыяламі П. Шэйна, П. Чубінскага, К. Машынскага, вялікае значэнне маюць працы беларускіх навукоўцаў, такіх як М. Доўнар-Запольскі, Е.Р. Раманаў, А.К. Сержпутоўскі, М.Я. Нікіфароўскі, Я.Ф. Карскі, Я.А. Ляцкі, І.І. Насовіч, М.М. Нікольскі. Сабраны названымі аўтарамі матэрыял змяшчае шмат каштоўных, унікальных звестак пра народную матэрыяльную і духоўную культуру беларусаў. Акрамя таго, у іх дастаткова дакладна адлюстраваны дыялектныя рысы і многія асаблівасці беларускай гаворкі, што ўяўляе непасрэдную цікавасць для лінгвістаў. Яшчэ і сёння да гэтых прац актыўна звяртаюцца даследчыкі, разумеючы, што якраз у іх і прыхаваны вытокі беларускай этналінгвістыкі.

Беларускія аўтары дасягнулі пэўных поспехаў ў галіне арэальнай лінгвістыкі: у 1963 годзе ў Мінску з’явіўся “Дыялекталагічны атлас беларускай мовы” – першы поўны атлас на ўсходнеславянскай тэрыторыі. Знамянальна, што беларускія лінгвісты, якія займаюцца дыялекталагічнай праблематыкай, прынялі ўдзел у рэалізацыі такіх міжнародных праектаў, як “Агульнаславянскі лінгвістычны атлас” і “Лінгвістычны атлас Еўропы”. У 90-я гады з’явіліся чатыры тамы пяцітомнага “Лексічнага атласа беларускай мовы”, а таксама праца “Лексічныя ландшафты Беларусі: Жывёльны свет” пад рэдакцыяй калектыву аўтараў. Дарэчы тут будзе згадаць і выданне “Жывёльны свет: Тэматычны слоўнік” (1999), якое ўключае ў сябе выбраныя

з розных крыніц рэгіянальныя беларускія назвы розных жывёл, птушак, рыб, насякомых і іншых істот, а таксама лексіку, звязаную з іх характарыстыкай і жыццядзейнасцю.

Канец ХХ стагоддзя ў беларускім мовазнаўстве характарызуецца зацікаўленасцю пытаннямі статусу беларускай мовы і яе гаворак, а таксама этнагенезу беларусаў. З'явіўся шэраг прац у межах этнасіntaxісу, аўтарамі якіх з'яўляюцца С.М. Прохарава і яе вучаніцы Ж.Ю. Кошалева і О.А. Губіна. Сіntaxіс беларускай і рускай моў у аспекце культуралогіі апісала Л.М. Чумак.

У ліпені 1984 года распачаліся рэгулярныя этналінгвістычныя экспедыцыі на Палессе, у якіх удзельнічалі даследчыкі з Лабараторыі фальклору і дыялекталогіі БДУ. Аднак чарнобыльская катастрофа спыніла тэрытарыяльную працу на Палессі ў тагачасным стане. Матэрыял, сабраны да 1986 года, стаў унікальным. У 1994 годзе з'явіўся том "Гавораць чарнобыльцы: з мясцовых гаворак чарнобыльскай зоны ў Беларусі", у які ўвайшлі матэрыялы, падрыхтаваныя В.В. Казначэевым для беларускага этналінгвістычнага атласа. Гэтыя матэрыялы разам з выданнямі на Украіне (Говірки чорнобыльскай зоны. Тэксты. Кіев, 1996) сталі помнікам гаворак Чарнобыля.

У 90-я гады працягвалася праца па зборы матэрыялаў для "Палескага этналінгвістычнага атласа" па адпаведнай праграме, выпрацаванай у аддзеле славянскага фальклору і этналінгвістыкі маскоўскага Інстытута славяназнаўства і балканістыкі. Штогод выязджалі на Палессе экспедыцыі маскоўскіх навукоўцаў, у якіх удзельнічалі таксама дзве групы мінскіх і гомельскіх мовазнаўцаў (М.П. Антропаў, У.І. Коваль, Ф.Д. Клімчук і інш.) разам са студэнтамі, якія праходзілі дыялекталагічную практыку. Як адзначыў у сваім артыкуле "Праблемы беларускай этналінгвістыкі" М.П. Антропаў, ужо к 1993 году гэтыя групы фактычна пераўтварыліся ў невялікія цэнтры па даследаванні традыцыйнай народнай духоўнай культуры беларусаў, арыентаваныя на вырашэнне праблем суадносін мовы і духоўнай культуры, менталітэту, народнай творчасці. І з цягам часу ў абедзвюх групам вызначыліся свае, асобныя даследчыцкія кірункі: у мінскай (у прасторы навукова-даследчай лабараторыі беларускага фальклору і дыялекталогіі БДУ) – беларуска-іншаславянскі, арэальны і этналінгвістычна-фальклорны; у гомельскай, якую на кафедры агульнага, славянскага і рускага мовазнаўства Гомельскага ўніверсітэта аб'ядноўвае У.І. Коваль – этнафразеалагічны.

У 1984-1994 гадах на філалагічным факультэце БДУ ў Мінску М.П. Антропаў праводзіў семінар "Актульныя пытанні этналінгвістыкі". За аснову былі ўзяты палажэнні, закладзеныя школай М.І. Талстога. Этналінгвістыка разглядалася перадусім як навуковая дысцыпліна, якая разглядае мову праз прызму народнай свядомасці, ментальнасці, паводзіны чалавека ў штодзённым жыцці і падчас абрадаў, яго міфалагічных уяўленняў і міфапэтычнай творчасці. У гэтым напрамку працягваюць свае даследаванні вучаніцы названага семінара: Т.В. Валодзіна, І.М. Сухавіцкая, В.В. Казначэў, М.Я. Ісачанкава, Е.Л. Шырына. Асаблівай увагі

заслугоўваюць працы Т.В. Валодзінай, прысвечаныя рэканструкцыі і інтэрпрэтацыі абрадаў “талака” і “жаніцьба Цярэшкі”, а таксама апошняя яе манаграфія “Семантыка рэчаў у духоўнай спадчыне беларусаў”. Даследуючы фальклор, аўтар арганічна выкарыстоўвае этналінгвістычныя метады. У апошні час Т.В. Валодзіна актыўна працуе ў галіне этнафразеалогіі, даследуючы “фразеалагічную анатомію” беларусаў. На сённяшні дзень на філалагічным факультэце БДУ А.Л.Садоўскай чытаецца спецыяльны курс “Актуальныя праблемы беларускай этналінгвістыкі” і праводзіцца спецсемінары па праблемах этнафразеалогіі.

У 1992 – 1993 гадах у часопісе “Беларусь” з’явіўся шэраг артыкулаў з цыклу “Беларуская міфалогія” (а затым выйшла і асобная кніга), аўтарам якіх з’яўляецца У.А. Васілевіч. У этналінгвістычным аспекце ён характарызуе розных міфалагічных персанажаў, такіх як лясун, палявік, мара і інш. Пытанні “ніжэйшай” міфалогіі актыўна займаўся В.В. Казначэў. Дэманалагічнай лексікай займаліся таксама М.П. Антропаў і С.Л. Іваноў, а дэманалагічнай тэрміналогіі Гомельшчыны прысвяцілі свой артыкул А.І. Халяўка і О.М. Чайкун. У 2000 годзе выйшла з друку манаграфія Т.П. Шамякінай “Беларуская міфалогія”.

Мінская даследчыца І.І. Токарава звярнулася да пытанняў аналізу нацыянальна-культурнай спецыфікі моўных паводзін. Гэту сферу этналінгвістыкі аўтар называе этнаграфіяй зносін (маўлення). Паводле І.І. Токаравай, этнаграфія зносін (маўлення) – гэта “антрапацэнтрычная навука пра маўленчыя паводзіны як мадэль культуры” [Токарева 2000, 189]. Аўтар пераканаўча сцвярджае, што мова сапраўды аказвае ўплыў на фарміраванне паводзін этнасаў [Токарева 2000, 187]. Апісанню і аналізу этнакультурных стэрэатыпаў камунікатыўных паводзін прысвечана доктарская праца цытаванай даследчыцы. Лінгвістычнаму аспекту культурна-нацыянальнай спецыфікі паводзін прысвечана і кандыдацкае даследаванне О.В. Даніч.

2 – 3 лістапада 2000 года на базе Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта і Беларускага інстытута праблем культуры адбылася I-я міжнародная навуковая канферэнцыя “Язык и культура. Проблемы современной этнолингвистики”. Даклады канферэнцыі былі прысвечаны як агульнаметадалагічным праблемам этналінгвістыкі, філасофскім аспектам, так і прыватным пытанням узаемасувязі мовы і этнакультуры. Даследаванні ахапілі шэраг славянскіх, германскіх і раманскіх моў у іх культурнай дэтэрмінаванасці.

У вышэйшай ступені неабходным з’яўляецца вывучэнне ў этналінгвістычным аспекце беларускай фразеалогіі. Вырашэннем гэтай задачы займаецца этнафразеалогія – “новы лінгвістычны напрамак на сумежжы фразеалогіі і этналінгвістыкі, які вывучае ўстойлівыя словазлучэнні ў этнакультурным аспекце” [Коваль 1998, с. 3-5].

Такім чынам, нават кароткі агляд развіцця і праблематыкі беларускай этналінгвістыкі ў кантэксце славістыкі прыводзіць да вываду пра аўтаномнае існаванне ў межах мовазнаўства, прыярытэтнае развіццё і ўмацаванне

пазіцый названай навукі. З аднаго боку, беларуская этналінгвістыка цесна звязана з арэальнай лінгвістыкай і кагніталогіяй, а з другога боку, яна актыўна даследуе мову праз прызму традыцыйнай народнай духоўнай культуры і арганічна ўбірае ў сябе вынікі даследаванняў у лінгвістыцы, этналогіі, міфалогіі, фалькларыстыцы, а таксама набыткі сумежных з ёй дысцыплін – лінгвакультуралогіі, лінгвакраізнаўства.

Літаратура

1. Антропаў М.П. Праблемы беларускай этналінгвістыкі // Беларусіка – Albaruthenika: Кн. 1: Мат-лы Міжнар. кангрэсу беларусістаў, Мінск, 25 – 27 мая 1991 г. / Міжнар. асац. беларусістаў, Нац. навук.-асвет. цэнтр імя Ф. Скарыны; Рэд. А. Мальдзіс і інш. – Мінск: Навука і тэхніка, 1993. – С. 153 – 156.
2. Бартминьски Е. Некоторые спорные проблемы этнолингвистики // Язык и культура. Проблемы современной этнолингвистики: Мат-лы Междунар. науч. конф., Минск, 2 – 4 ноября 2000 г. / Минск. гос. лингв. ун-т, Бел. ин-т проблем культуры. – Минск, 2001. – С. 16 – 22.
3. Коваль У.І. Славянская этнафразеалогія ў дэрывацыйна-дыяхранічным аспекце / XII Міжнар. з'езд славістаў. Даклады. – Гомель: ГДУ імя Ф. Скарыны, 1998. – 42 с.
4. Михаил З. Этнолингвистические методы изучения народной духовной культуры. Пер. с румынского А. Иванова и Г. Кабакова // Славянский и балканский фольклор: Реконструкция древней славянской культуры: источники и методы: Сб. ст. / Акад. наук СССР. Ин-т славяновед. и балканистики; Отв. ред. Н.И. Толстой. – М.: Наука, 1989. – С. 174 – 191.
5. Михневич А.Е. Язык и культура: несколько методологических замечаний // Язык и культура. Проблемы современной этнолингвистики: Мат-лы Междунар. науч. конф., Минск, 2 – 4 ноября 2000 г. / Минск. гос. лингв. ун-т, Бел. ин-т проблем культуры. – Минск, 2001. – С. 6 – 10.
6. Садоўская А.Л. Этналінгвістычны аспект у фразеалогіі // Працы кафедры сучаснай беларускай мовы. Вып.2 / Пад рэд. А.Я. Міхневіча. –Мінск: РІВШ БДУ, 2003. – С.121-128.
7. Токарева И.И. О создании парадигмы в этнолингвистике // Мат-лы ежегод. науч. конф. преподавателей и аспирантов ун-та, Минск, 5 – 6 апр. 2000 г. : В 3 ч. / Минск. гос. лингв. ун-т. – Минск, 2000. – Ч. 1. – С. 186 – 190.
8. Токарева И.И. Этнокультурные стереотипы коммуникативного поведения: Автореф. дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.19 / Бел. гос. ун-т. – Минск, 1999. – 36 с.
9. Толстая С.М. Словарь народных стереотипов и символов. Т.І. Космос // Живая старина. – 1997. – № 4. – С. 52 – 53.
10. Толстая С.М. Этнолингвистика // Институт славяноведения и балканистики, 50 лет: Сб. ст. / Редкол.: Е.П. Аянова и др. – М.: Индрик, 1996. – С. 235 – 248.
11. Толстая С.М. Этнолингвистика в Люблине // Славяноведение. – 1993. – № 3. – С. 47 – 59.
12. Толстая С.М. Этнолингвистика в современной славистике // Лингвистика на исходе XX века: Итоги и перспективы: Тез. междунар. конф., Москва, 1 – 4 февр. 1995 г.: В 2 т. / Моск. гос. ун-т. – М., 1995. – Т. 2. – С. 12 – 16.
13. Толстой Н.И. Язык и культура. Очерки по славянской мифологии и этнолингвистике. – 2-е изд., испр. – М.: Индрик, 1995. – 512 с.
14. Łozowski. P. Panchronia, czyli językoznawstwo bez synchronii // Przeszłość w językowym obrazie świata / Red.: A. Pajdzicka, P. Krzyżanowski. – Lublin: Wyd-wo Uniw. M. Curie-Skłodowskiej, 1999. – S. 23 – 50.

15. Prochorowa S., Suchowickaja I. Etnolingwistyka na Białorusi: lata 90. XX wieku // Etnolingwistyka (Problemy języka i kultury). – Lublin: Wyd-wo Uniw. M. Curie-Skłodowskiej, 1999. – № 11. – S. 213 – 223.
16. Słownik stereotypów i symboli ludowych: W 7 t. – T. 1: Kosmos: niebo, światła niebieskie, ogień, kamienie / Red. J. Bartmiński. – Lublin: Wyd-wo Uniw. M. Curie-Skłodowskiej, 1996. – 439 s.